

KRING VATTEN OCH DOPRITUAL I EN SYDAFRIKANSK PROFETRÖRELSE

av

AXEL-IVAR BERGLUND

Profeten Emanuel Ngema bor nära Umpumulo. I Umpumulo församlingskyrka hade han som barn blivit döpt och sedermera konfirmerad. Det var efter sitt giftermål som han hade sett syner och upplevt drömmar som tydde, att han skulle överge sin gamla församlingsgemenskap och bilda en ny. Det är om vatten och dop i denna Ngema's församling som denna lilla uppsats vill handla. Profeten är att karakterisera som typisk zionistisk i motsats till de etiopiska och messianska besläktade rörelserna i Sydafrika.

Dop i levande vatten

Strax nedanför profetens hem flyter det en av de otaliga bäckar, som bevattnar Natal's östkust. I denna bäck hade Ngema mödosamt byggt upp en vägg av sten och sand för att dämna upp vatten tillräckligt djupt för dop. Platsen för sin dopdamm hade han valt efter noggranna beräkningar. Ett stycke bortom dammen föll vattnet ner från en klipphylla till nästa lilla hylla. Sådana hyllor är talrika utmed Sabuyazi-berget och från vilket berg bäcken i vilken Ngema döper har sitt ursprung. Vattenfallet ovanför Ngema's dopställe är c:a 1½ meter högt, men det är högt nog att tillfredsställa Ngema's önsknings. Han vill nämligen ha två väsentliga krav tillfredsställda innan han kan döpa!

Vattnet måste vara *levande* vatten och han måste ha tillräcklig kvantitet vatten. Att vattnet är levande förstår Ngema utifrån dess fall vilket tolkas som bevis för liv, och dess porl vilket, därför att det utvecklar ljud, anses komma ur dess liv. Funnes inte dessa två bevis på vattnets liv, hade han ansett det vara dött, ste-

rilt, och därför olämpligt för dop. Vattnets kvantitet reglerar Ngema genom dopdammens vägghöjd. Ju mer vatten han vill ha, desto högre bygger han väggen av sten och sand. Viktigt för Ngema's uppfattning av dop är att det finns tillräckligt vatten för att den som döpes blir helt täckt under dopritualet.

Vid ett par tillfällen har dammen spolats bort av de kraftiga vattenmassor som utveckas efter häftiga regn och storm. Jag frågade Ngema, om han inte trodde, att detta var ett Gud's pekfinger om att han inte borde fortsätta dop såsom han gjorde. Men Ngema hade en annan tolking av dammens bortspolning — enligt honom var det blott ett utomordentligt fint bevis på vattnets livskraft och således snarare att uppfatta som tecken på fortsatt verksamhet och en Gud's särskilda uppmuntran! Men när vita vägbyggare vräkte ner stora mängder jord och sten i hans damm — helt ovetande att de inkräktade på en profets heliga plats — uppfattade vännen Ngema detta som tecken på de vitas oförmåga att uppskatta hans viktiga arbete.

Profeten Ngema utgör inget undantag när det gäller dop i levande vatten och tvagning i stora mängder vatten. Begreppet «amanzi aphilayo», levande vatten, är ett nyckelbegrepp till förståelsen av alla sionistiska gruppers dopsyn. Vatten är levande när det är påtagligt rinnande i bäckar och floder eller om man med ögat kan se det vara i rörelse eller som genom sitt porlande över stenar och stockar kan höras vara i rörelse. I mycket hög grad är vatten som kommer ur källor levande vatten, ty det verkar i motsat riktning till vad annars vatten gör. Vanligtvis flyter vatten ju nedåt, men källor producerar vatten underifrån och uppåt — hur är detta att förstå annat än att vattnet är livskraftigt? Lycklig alltså den församlingsmedlem som kan få döpas i vatten som har sitt direkta ursprung i en källa!

Av profeten Ngema har jag i present fått en liten fisk, skuren ur sandsten. Den är drygt 5 cm. lång och hälften så bred. Den har markerade fenor och stjärt och huvudet är klart markerat. Så också ögonen. När jag fick fisken av Ngema tog jag den som ett bevis på att inom honom ännu fanns drag av hans tidigare angagemang i den lutherska församlingen på Umpumulo. Men

jag fick anledning att pröva om min tolkning. «Du ser», sade Ngema, «en fisk som denna lever blott i levande vatten. Det finns inga fiskar som lever i stillastående vatten. Om det finns fisk i vatten, då vet Du att vattnet lever. Men om det saknas fisk, är vattnet dött». Att jag uppskattade gåvan ännu mer efter denna, utifrån Ngema's teologi självklara tolkning, är givet. Han hade faktiskt givit mig ett stycke av sig själv, ett stycke inhemsk teologi som, även om jag utifrån biblisk synvinkel inte kunde acceptera den, dock måste erkänna vara fascinerande och förståelig.

En grupp tillhörande en sionistisk rörelse bosatt på en vit farmares land vandrade c:a 2 mil för att komma åt levande vatten i Umzinyathi-floden strax nedanför det mäktiga Eshiyane-berget i Dundee-trakten. På farmen fanns en stor damm byggd av farmaren, ur vilken han själv ledde vatten till sitt hushåll, och från vilken han vattnade sin boskap. Han hade gett folket på farmen tillåtelse att bruka dammen så mycket de ville, och jag undrade varför man inte döpte i denna damm som låg helt nära intill. Varför vandra 20 km. till en flod? Var det av hänsyn till farmaren som själv drack ur denna damm? Anledningen till vandringen fick jag klar för mig, när jag blott några få dagar senare träffade en av gruppens medlemmar tvätta sina kläder i dammens vatten med all den inlevelse som blott en stark zulu-kvinna kan uppbringa, när hon tar itu med sina kläders tvätt — dammens vatten var sterilt, dött! Det dög som dricksvatten och som tvättvatten, men som dopsvatten kunde det inte duga, hur mycket vatten det än fanns i dammen. Vattnet var stillastående och alltså odugligt.

Vattnets mängd har med neddoppning av hela kroppen att göra. I västerlandets dopteologi spelar vattenmängden föga eller ingen roll. Hos oss har intellektualismen trängt undan upplevelsen av neddoppandet i vatten. Men inte så hos min vän Ngema i Zululand! Hos honom är det ytterst betydelsefullt att hela kroppen blir begjuten med vatten ty «hur skulle man annars kunna sägas vara helt och hållet ren?» Nästan brutalt går man tillväga, när den som skall döpas sänkes ner i vattnet. Man kastar omkull dopkandidaten och håller människan under vattnet en bra stund, och upprepar detta två gånger till — ibland fruktar

man att personen skall ta skada. Men just denna aspekt om vattenmängdens betydelse har blivit så viktig att den faktiskt utgör en väsentlig dogma i de sionistiska gruppernas dopsyn.

Vatten och ande

Intimt sammankopplat med tanken om vatten såsom levande är uppfattningen om vatten fyllt med ande.

«uMoya» på zulu översättes populärt med «spirit» på engelska och «ande» på svenska. Dock innebär «umoya» på zulu mer än den engelska och svenska översättningen. Förutom luft, andedräkt och vind innesluter ordet viktiga begrepp sådana som känsla och upplevelse, försiktighet och finkänslighet. Att göra en sak med «umoya» innebär att göra saken med känsla och inlevelse, i det man lägger sig vinn om att angagera sig i akten. Ingenting som man gör häftigt och vårdslöst kan känneteckas som handlat med «umoya».

«uMoya» innebär också liv och livsenergi. Vatten som är levande är just vatten som innehåller «umoya», livsenergi. Men i direkt relation till livskraften i vattnet står också vattenmängden såsom nedspolandet av Ngema's dopdamm illustrerar. Ju mer vatten och desto tydligare dess liv, desto mer «umoya» i vattnet.

Den viktiga roll som «umoya» spelar i vattnet (obs. inte som Gud själv som verkar igenom vattnet) framgick ytterst tydligt, då Ngema och jag en gång diskuterade problematiken i kring förståelsen av dopet. Utifrån den Heliga Skrift försökte jag peka på dopet som ett inlemmande av en människa i Kristi Kropp, Kyrkan, och därmed en vändpunkt i livet, i vilken Kristus själv genom den Heliga Anden verkar med människan. Ngema höll med mig på många punkter, och jag var överens med honom på många andra. Men när det kom till frågan om Kristi förmåga att handla så stora kraftgärningar med en människa blott med några koppar vatten och enbart ösning av vatten över huvudet tre gånger, delade sig våra meningar i hög grad. Enligt Ngema låg anden i vattnet, och vatten utan «umoya» var dopet ett intet. Kristi

kraft och liv låg i elementet som Han gjorde bruk av i dopet. Var det inte just detta som var orsaken till vattnets rörelse i Siloa's damm, den gång den lame hade hoppats hinna till vattnet före någon annan och bli botad? Var detta inte orsaken varför den spetälske skulle bada sig just i Jordan's vatten, eftersom detta var levande, andefyllt vatten, som flöt från det friska Genesaret och tömde allt det onda i det döda havet? Ytterligare bibliskt bevis på just rörelse, ande och vattenmängd är Johannes' dop i Jordan. «Och», tillägger Ngema, «jag hör att dammen i vilken Jordan flyter är utan fisk. Varför? Jo, därför att allt ont flyter in i den dammen!»

«uMoya» är också förknippat med dopbassängens djup. Ibland måste profeten använda sig av hela sin kroppsliga energi för att ordentligt doppa ner den som döpes, och man ser allt detta i relation till det onda som skall tvagas bort från den som döpes. Om människan har många synder kommer han/hon att reagera våldsamt, «ty det är demoner som bor i människan, och demoner vill ej bli hemlösa. De vill bli kvar.» Här kommer dopdammens djup in. Det är de djuptgående vattnen som innehåller de verk-sammaste krafterna, och därför bör den döpte komma ner så djupt i vattnet som möjligt. Precis hur det onda lämnar den sjuke i dopritualen är svårt att bilda sig en uppfattning om, men ibland får man höra uttryck sådana som «det var mycket brottande i vattnet, innan den som skulle döpas kom ner till botten» eller «du såg huru mycket bubblor kom fram. Det var tydligt att han var mycket sjuk.»

«uMoya» är intimt förknippat med vattnets renlighet, både rituellt och annars. Orent vatten förlorar sin livskraft, medan svalt och klart vatten innehåller «umoya». I trakten av Umpumulo, där en annan sionistisk grupp plägar döpa, hade vid ett tillfälle några vallgossar kastat en död myrslok i vattnet strax ovanför dopstället. Myrsloken är i Zululand ett nattens djur och därför förknippat med ont och ondska. Profeten som döpte i dopplatsen nedanför stället i vilken myrsloken kastats undvek att döpa för ett helt år. Han kom ofta till platsen och bad att Gud måtte ta bort denna «ubuSatane», satansverk, och återställa sin

«umoya» till vattnet, så att dopen kunde fortsätta som förr. Ett helt år efter den tragiska händelsen, och myrsloken för länge sedan hade antigen spolats bort eller annars förintats, hade man reningsgudstjänst vid dammen. Man hade med sig en flaska havsvatten som en rättrogen hade fört med sig från Indiska Oceanen vid Stanger. Sedan vattnet slagits i dopbassängen slog man i en handfull aska och renande örter och till sist en flaska levande vatten från en flod som inte besmittats med «ubuSatane», ondskan. Därefter steg profeten själv försiktigt ner i vattnet, stödd av sin stav. Han kände hur «umoya» genomsyrade kroppen igen, och då visste han, att nu hade vattnet renats från avskvärdheten som kastats i det ett år tidigare.

Omdop är vanliga företeelser bland sionistiska rörelser. Ngema förklarar så, «Om en människa känner, att hon inte längre har «umoya» och att någonting galet eller illa har skett, så att den människan inte längre är stark, då döper jag den människan igen. Det är tydligt att hon är svag, och svagheten beror på förlust av «umoya». Men i vattnet ger Gud «umoya». Gud vill att alla Hans barn skall ha «umoya», och därför döper jag dem igen.»

För Durban's invånare är Umgeni-floden ett populärt dopställe och jag har där en gång träffat en man som låtit döpa om sig inte mindre än fem gånger, vardera gång på en efterföljande söndag. Han berättade livligt hur han genomsyrades av styrka och Gud's makt, och hur för var gång han lät sig döpas, han kände sig allt bättre och friskare. För var gång han hade låtit döpa sig hade det blivit lättare att motstå dryckenskap och rökverk.

Läkandets dop

En annan nyckel till förståelsen av dop bland sionistiska grupper ligger i deras tankar kring rening och tvagning från synd, sjukdom och svaghet. Profeten Ngema blir inte svaret skyldig om man för detta ämne på tal. «Dop i kyrkan är blott stänk på huvudet. Men full neddoppning i bäckens vatten är en tvagning,

«umgezo». I dopet tvages den döpte ren från allt ont och allt som skadar.»

Om vännen Ngema med «allt ont» avser arvsynnen, den gamla människan, har han i detta avseende rätt. Men det är nog så, att «allt ont» hos Ngema har en annan tolkning och hans tolkning delar han med åtskilliga meddöpare. Ont är det godas motsats, och är allt det som bryter ner eller äventyrar livskraften hos en människa. Hunger, svält, oväder och torka, sjukdom och lidanden av alla slag är skadligt och betecknas som synd hos Ngema och hans trosfränder. Därför att livskraften är intimt förknippad med ära och värdighet, blir också skuld och skam viktiga begrepp i sammanhanget.

Livet har inte blott med individen att göra. Livet flyter igenom en individ och sammanbinder generation till generation. En människa blir en länk i en lång kedja som har sitt ursprung i skapelsen och sträcker sig in i framtiden. Tänkandet är med andra ord både individuellt och kollektivt. Utifrån denna synvinkel förstår man vikten av barn som en fortsättning av livet i en stam och den utomordentligt stora tragedi som uppleves i ett hem, där det inte finns barn eller där barnens antal är begränsat.

På grund av veneriska sjukdomars långtgående konsekvenser, männens arbete i stad och en rad andra orsaker av ekonomisk art, är det riktigt att påstå, att barnlöshet har blivit ett akut problem i Zululand. Denna ofruktsamhet är det levande, andemättade vattnets motsats. I dopdammen har mången olycklig kvinna sökt sitt livs problems lösning i hopp om att deras ofruktsamhet skall vändas till det lyckligaste som zulukvinnan kan tänka sig — att bli mor till barn. Just under vattenfallet, just i den dopdamm där «umoya» är kraftigt verksam, just där vattnet porlar friskt och förhoppningsfullt, just där vattnet är djupt och välsignelserikt, just där vill man renas från den olycka och det onda som präglar deras liv. I dessa vatten ligger deras hela hopp och deras framtid som livsdugliga och värdiga kvinnor, mödrar till Zululands framtid, barnen! Hit kommer de gång efter annan för att tvagas! Och lika många gånger tändes förhoppningar och förnyad längtan!

Helandet i denna bemärkelse måste förstås i hela ordets innebörd. Helandet är en frälsning från kroppens såväl som själens ofrid och ondska. Är det inte så att i Zululand just barnlösheten är ett tecken på ett inneboende ont, en orm av «ubuSatane» som slukar livet då det skall tändas, och att denna orm kommit som resultat av synd? Så renas hela människan i det synden utplånas och kvinnan blir livsbärare. Förutom «umkuhlan», som i Zululand anses vara helt vanliga sjukdomar och accepteras som ofrånkomliga, finns ingen sjukdom utan orsak. Varje skadlig upplevelse, varje sjukdom och varje ondska har sin speciella orsak. Ondskan kommer utifrån och kan orsakas antingen av en illvillig människa eller bringas genom felsteg, «amaputa». «Amaputa» är helt enkelt oundvikliga ting som en människa begår, därför att hon inte visste bättre. Det kan vara rent gripande att sitta med i en sionistgudstjänst och lyssna till bekännelser, där den ene efter den andre står upp och öppet bekänner «amaputa» som man begått. Dock har till sist också dessa till det yttre obetydelsefulla tilldragelserna sina orsaker, och mer än en gång bottenar en bekännelse i antingen avund eller ilska. Jag drar mig till minnes en ung flicka som inte utan skäl hade blivit anklagad av sin arbetsgivare för stöld av socker och andra delikatesser ifrån den vita familjens kök. Öppet och utan tvekan berättade hon om allt hon tagit, noga räknande upp allt. Till sist lade hon till, «Min husbonde sade att jag var ond och oduglig och egentligen borde jag straffas mycket strängt. Och så slog hon mig över ansiktet med en handduk. Då blev jag mycket arg, och jag kunde slagit till henne också. Men jag gjorde det inte. Jag ber om ursäkt för att jag blev arg.» Att flickan tagit där hon inte borde ha tagit, var för henne inget problem. Däremot blev hennes vrede, en sak som man i västerlandet skulle ha accepterat som fullt normalt, hennes stora problem.

Läkandet inkluderar också en förlåtelse som innebär förnyelse av relationsband som brustit. Dessa band innebär inte nödvändigtvis återställande av goda relationer med den som man kommit i kant med. Det innebär först och främst ett återställande av en viss jämvikthet i ens eget andliga liv, ett harmonium som

är ett nödvändigt tecken på att man lever ett normalt och riktigt liv.

Det är inte utan orsak som man på «eKupakameni», den store ledaren Shembe's huvudkvarter sjunger i en av psalmerna diktad av antingen honom eller hans kanske ännu märkligare fader;

«Vi tacka Dig vackra källa
som tvår bort vår synd.»

Hälsans vatten

Det är lördag eftermiddag och Ngema har brottom. Följande måndag är offentlig helgdag och därför väntar han hem många församlingsbor som annars arbetar i Durban. Över axlarna hängde den blå mantel med de många korsen och stjärnorna. Utanför hyddan hade han tagit av sig skorna, såsom höves den som stiger in på helig ort, och ställt dem utmed väggen. Mitt på golvet, i den nymålade cirkeln, ställer han en plast-hink med vatten i. Ngema berättar, att vattnet kommer från källan som förser honom med dopvatten, och knäböjer sedan vördnadsfullt vid hinken. Han sluter ögonen och räcker ut händerna över vattnets yta och blir stående på detta sätt en lång stund, medan han viskar en stilla bön. Jag hör inte vad han säger, men ordet «busisa», välsigna, återkommer ofta. Plötsligt, som hade någonting oförmodat hänt mannen, bryter han den vördnadsfyllda tystnaden och börjar be en bön med så djup och hög röst som han bara kunde åstadkomma. Än rör han i vattnet medan han skriker till i falsett, än håller han händerna över vattnet medan han rör sig i djupa bastoner. Han hopas ord till varandra med sådan skicklighet, att jag vet mig ingen gång ha hört en zulu tala så fort. Bönen varar c:a 6 minuter. När han slutar den, har han lyft huvudet från den ursprungliga ställningen i vilken han hade ansiktet vänt mot vattnet, och ser nu upp i taket, anropande Gud om välsignelser. Till sist ropar han ut med allt vad lungorna förmår, «amen», och torkar sedan fradgan från munnen. Han tecknar vattnet med korsets tecken, slår i en tesked aska och slutar akten med att röra i vattnet med handen.

Av detta välsignade vatten kommer ett stort antal församlingsmedlemmar att föra med sig hem. I hemmet kommer flaskan säkert att förvaras i hyddans innersta del, där man förvarar värdesaker och ting man är rädd om. Av detta heliga vatten gör man bruk när tillfälle fordrar det.

Vattnet ersätter medicin som starkt fördömes av många sionister. Vattnet säges kunna bota alla sjukdomar, om man blott tror på dess makt och förmåga. Samma vatten som användes mot ryggskott, huvudvärk och magbesvär användes också mot onda drömmar och sömlösa nätter. Med stor inlevelse berättade en sionist för mig, hur alla läkare han tidigare besökt alle misslyckats, därför att de inte förstod sig på hans speciella sjukdom men hur, sedan han fått upplysning om Ngema, döpts av denne och sedan fått med sig heligt vatten för att ta, när han inte kände sig bra. «Så snart jag känner at min mage kommer att vålla ont tar jag en munfull av vattnet, och jag blir bättre med det samma. Vattnet är min medicin och jag tar aldrig någonting annat numera.»

Det välsignade vattnet renar också. När man varit på begravning och möjligen besmittats av orenhet, eller vittnat i rätt där det säges vara en myckenhet av orenhet, då tar man lite vatten i händerna, tvår händerna och slår ut några droppar över fötterna. Till sist tar man en munfull heligt vatten och spottar ut det till vänster om sig och täcker över den våta fläcken med jord. Profeten Ngema berättar, att han renar sig på detta vis var gång han har umgåtts med folk som kanske har ätit svin.

Inte minst i storstäderna där församlingsmedlemmarna gör sig stora besvär att komma till gudstjänst, stänkes menigheten före gudstjänstens slut med heligt vatten. Det gäller att styrka församlingsmedlemmarna mot allt svårt och ont som kan möta dem på hemvägen och emot eventuellt oförstående husbönder som blir irriterade om deras tjänstefolk kommer tillbaka sent. Där finns trafik, gangsters och alla andra stadens förfärligheter att skydda sig mot, och det gäller att skydda sig effektivt mot dessa. I en skål slår profeten upp lite vatten och med fingrarnas hjälp bestänker han hela församlingen under det att man sjunger och reagerar bevisligen, när vattnets styrka tränger in i kroppen.

Den nya födelsens vatten

Allt sedan van Gennep producerade sitt banbrytande arbete «Les Rites de Passage» har religionsforskare pekat på betydelsen av olika stadier i livet genom vilka människan passerar. Hon dör från den ena och födes in i nästa.

Denna död och pånyttfödelse in i ett nytt sammanhang saknas ingalunda i de inhemska rörelserna i Sydafrika, och vattnets roll i övergångsriterna spelar en viktig roll. Vatten spelar en viktig roll vid vanlig födelse och begravningar, och det förvånar inte, att också i de rituella akter där människan rituellt dör och rituellt återfödes, vatten också är ett viktigt element i handlingarna.

En kvinna led av svår huvudvärk och sökte hjälp hos en sionist i Kranskop. Denne kunde dock inte bota henne, trots upprepade försök. Hennes uppmärksamhet drogs till profeten Ngema vid Umpumulo, och hon vände sig till denne med bön om hjälp. Ngema tog vänligt emot henne, men gjorde klart att innan behandling kunde äga rum måste hon helt säga upp all bekantskap med den förra församlingen. Steget var dock mer invecklat än blott och bart att säga upp bekantskapen muntligen!

En bestämd söndag skulle hon infinna sig vid ett överenskommet ställe vid bäcken där Ngema döpte, strax nedanför dopstället. Hon skulle komma, iförd den förra menighetens fulla klädsel. Framkommen skulle hon mötas av den nya församlingens alla kvinnor, som skulle sluta cirkel ikring henne. I deras mitt skulle hon klä av sig allt hon hade på sig och, splitt naken, skulle hon, skyddad av kvinnornas mångfald, stiga ner i bäcken och där tvätta av sig «inzalo yalabayá», det som karakteriserade de där (från vilka hon kom). Uppstigen ur vattnet, skulle hon iklädas en vit fotsida klädsel och därifrån vandra till dopbassängen för att där döpas av profeten Ngema, döpas in i den nya menigheten, döpas til hälsa, döpas till nytt liv som en ny människa.

Profeten Ngema berättar, att samma sak sker för var gång en ny medlem tages upp i församlingen. Att sådana dop sker ofta måste ses mot bakgrund av de täta övergångarna från en grupp till en annan, om man inte får bot i den grupp dit man vänt sig:

statistik i en församlings omsättning är i och för sig ett ytterst intressant studieämne och torde ge djupa inblickar i sionisternas syn på just en församlings funktion och uppgift.

Tvagnig i rent vatten äger rum när en sionist-flicka övergår från barnstadiet till de giftasvuxnas rang. Fascinerande var det att lägga märke till hur Ngema's egna döttrar också fick gå igenom denna «rite de passage». En av dem, «Sipiwe» vid namn, genomgick dessa riter och fick, typiskt nog, ett nytt namn. Efter övergången från flickstadiet till ungmöstadiet hette hon «Tryphina» och för att citera Ngema, «Nu kan jag börja lysna till sådana, som vil driva hit sina kreatur (för att med dem göra utbyte för flickan ifråga om giftermål)». Det dröjde inte länge efter den riten, innan det ble bröllop hos Ngema!

Tvagnig äger rum med en kvinna som gifter sig in i en församling som hennes man tillhör. Man stänker en död kropp med vatten, innan den lindas in i den vita begravningsduken. Ett nyfött barn tvages innan det får följa med sin mor till församlingens gudstjänst eller annars vistas utanför hyddan där det föddes. Tvagnig sker också när öronen har genomstickits, ett rituellt angagemang med växande betydelse eftersom man i Zululand inte har omskärelseskolor och vidhängande viktiga händelser.

Utmaningen

Som kristna har vi kanske varit kvicka att döma och fördöma de sionistiska rörelserna. Vår kritik har ofta varit självförsvarets kritik, därför att så många av «våra» församlingsbor lämnat «oss» och gått till «dem». Vi har utgått ifrån faktum, att vi som traditionellt bundna vid Skriften och Kyrkan har hela sanningen bland oss, medan allt detta andra varit magi, vidskepelse, synkretism, av ondo. Sällan har vi stannat och försökt förstå det som skett ibland våra bröder i dessa grupper och frågat *varför* de gör som de handlar. Utan att göra anspråk på att vara antingen uttömmande eller korrekt i alla stycken ville jag peka på några ting som för mig framstått som viktiga begrep och synsätt att stanna inför.

Vi hade för någon tid på Umpumulo prästseminarium en lärman som nyss övergått från icke-kristen tro till kristendom. Gripande och djupt rörande berättade han, hur han kommit fram till Kristus. Men mannen hade, trots djupa insikter i kristen tro, inte kunnat låta döpa sig. Han menade att det ögonblick han blev döpt skulle han automatiskt knyta sig till en bestämd kyrka och tradition. Därmed skulle han klippa av alla kontakter han hade med alla andra traditioner som alla, enligt hans vittnesbörd, hade viktiga bidrag att ge honom i det nya trosliv. Han var rädd för samfundsbegränsning och dithörande kyrkobegränsning.

Just i den västerländska kristenhetens olika kyrkor med så vitt skilda tolkningar av en och samma sak ligger en orsak till många gruppers existens i Zululand av idag. Man ser lutheraner döpa och lära en sak om dopet, pingstvännen döper på ett annat sätt och lär någonting helt annorlunda om dopet. Frälsningsarmén döper inte alls, men gör anspråk på att vara lika goda kristna som alla de andra. Vem har rätt och vem skall man följa? Är det underligt att förvirringen är stor?

Helandets og botandets ämbete har på ett alldeles fantastiskt sätt utövats av alla de många läkare och sjuksköterskor som gått ut till Zululand som Kristi vittnen. Men kanske deras arbete inte varit så intimt förknippat med Kyrkans övriga förkunnelse som det borde ha varit. Kanske man skulle tagit dem på allvar på ett helt annat sätt, när de ropade efter sjukhuspräster och ville angagera heltidsanställda andliga vårdare på sjukhusen. Vad lär Kyrkan om frälsningen? Innebär frälsning också ting som tillhör denna världen såsom sjukdom och lidanden av alla de slag, eller begränsar sig frälsning till blott domens dag? Har vi haft rätt när vi poängterat det eskatologiska till den grad, att det överskyggar det jordiska som har med nutiden, livet idag, att göra?

Med all rätt understryker vi på Umpumulo prästseminarium att Bibeln inte är en uppslagsbok i vilken man hittar lösningar till vilket problem som helst som man vill ha belyst. Men på andra sidan måste vi försöka att utifrån den Heliga Skrift belysa på nytt frågan om det ondas existens. I Zululand frågar man

väsentliga spørsmål om det onda, dess orsak, verkningar och grunder. Men vi har ytterst vaga och otillräckliga svar att ge. Till detta problemkomplex hör frågan om förfäderna, fruktbarhet, kraft och livsförmåga. I brist på svar har vi så lätt avfärdat frågorna som oväsentliga eller kanske rent av som primitiva med påföljd, att man sökt lösa sina problem från egen kapacitet och förmåga.

Ett fjärde moment är vår gudstjänstform. Inte minst inom den evangeliska traditionen har vi varit utomordentligt rädda för ritual, drama och auktion. Vi ville ha gudstjänsten «enkel» och anspråkslös, gärna subjektiv och engagerande på ett sentimentalt sätt. Ju enklare språk predikanten använde, desto bättre hans förkunnelse! Ju intimare hans bön och ju personligare hans engagemang i församlingsbornas liv, ju ledigare han var — ja, till den grad att han kanske rent av uppträdde i kavaj och slips i predikstolen istället för Kyrkans liturgiska klädsel — desto bättre ansågs understundom hans nitälskan för Gud.

Denna bild av fromhet och gudsfruktan fann litet utrymme i afrikanens uppfattning och inlevelse av det religiösa. I Zululand finns det utrymme för drama och rörlighet, rik och mäktig symbolik, sång från strupens och hjärtats djup, demonutdrivning av våldsamt art, handpåläggning och korstecken i tid och otid, färg och klädsel, värme och upplevelse. Vad jag önskar att jag finge ta med läsaren till Ngema's gård en söndagsförmiddag, där att uppleva gudstjänst en midsommardag när solen står stilla över Umpumulo, och man kunde skära hettan och luften med en kniv där inne i hyddan som är fylld till bristningsgräns av folk — fylld till brädden av svett, hetta, dofter av alla slag och typer, fötter, armar och ben, rop och sång, skrik och tystnad, slag och välsignelser, torr hals och vatten i droppar, käppar och aska — allt detta som ger färg och karaktär till en gudstjänst hos Ngema vid Umpumulo! Och följ sedan med till en traditionell gudstjänst som har en helt annan karaktär — tyst och städat, ordnat och riktigt på alla sätt! Kanske det är bara en sak som fattas i detta kyrkorum, utom faktum att det är byggt i traditionell västerländsk stil, kanske fattas «umoya».

Det sista tar upp omvändelsens problematik. Omvändelse fordrar allt av en människa. Och ändå är nåden så obegripeligt billig. I denna skärning mellan allt och intet, denna till synes konflikt mellan hela livet och blott nåd, står människan, vare sig hon är västerlänning eller afrikan. Även om uttrycksformerna är olika, så är problemställningen den samma — frågan om den gamla Adam och hans tillintetgörelse. Allt bottnar i frågan huruvida Han, som på Golgata's hemska kors dog för oss och som så underbart lämnade de döda på första Påskdagsmorgon som ett tecken, en gång för alla, på sin seger över död, synd och jävul, huruvida vi accepterar Honom sådan Han är. Eller skulle vi vilja ha Honom lite annorlunda, kanske lite mer efter vår personliga smak? Jag vågar föreslå, att vi här har att göra med en fråga som gäller envar som konfronterar sig med Kristus — vi ville så gärna ta med lite, även det minsta lilla, som ett litet bidrag till vår frälsning. Vi är ju till sist tänkande människor som vill någonting och som vill uträtta någonting med all den värdighet som vi vet oss bära i oss. Men nu står det skrivet att frälsningen är helt gratis, obarmhärtigt gratis.

Denna största gåva som heter frälsning kostar oss alltså ingenting, i alla fall efter de normer vi skulle vilja värdera den. Och detta bryter emot vårt väsen som människor och vår värdighet som människor. På alldeles samma sett som västerlänningen är stolt, så är afrikanen stolt. På ett sätt är det nedgörande att få en så stor gåva helt gratis, utan någon som helst kostnad annat än fullkomlig tillintetgörelse av mig själv och mitt liv i Hans tjänst — kanske det är just här där Ngema's problem ligger när han säger att det är «umoya» i vattnet som är verksamt, och inte Kristus som i den Helige Anden är verksam i och med dopets bad till ny födelse, till liv! Så förblir omvändelsens problematik alltid aktuell, alltid väsentlig, alltid lika fordrande, alltid lika rik!

Just därför är det så underbart att få vara präst i Afrika — ty Kristus är också här en stötessten men också hörnstenen — en hörnsten i nytt land med nya möjligheter! Ngema och hans församling vare oss till upprättelse och inte till fall!